

Oriëntatie op jezelf en de wereld - jonge kind (fase 1)

Verkennen van en omgaan met: Jezelf en de ander

Je eigen lichaam

- herkennen en benoemen van onderdelen van het eigen lichaam
- onderzoeken van de vorm en functie van de zintuigen van de mens en rol
- ontdekken en ervaren van de functie en werking op hoofdlijnen van organen van het menselijk lichaam

Gezondheid en hygiëne

- verzorgen van het eigen lichaam
- ontdekken en ervaren dat je water en voedsel nodig hebt om te leven
- beseffen dat je eten meestal moet bereiden
- zorg dragen voor en respectvol omgaan met eigen gezondheid (lichamelijke en psychische)
- kennismaken en ervaringen delen met onderdelen van de gezondheidszorg

Gevoelens

- beseffen dat je als mens een plek nodig hebt om te leven
- herkennen van en omgaan met je eigen gevoelens
- openstaan voor gevoelens en emoties van anderen
- omgaan met conflicten
- (her-)kennen van kenmerken en uitingen van vriendschap

Mensen verschillen in uiterlijk en gedrag

- ontdekken en benoemen van duidelijke uiterlijke overeenkomsten en verschillen tussen jezelf en de mensen om je heen
- ervaren van overeenkomsten en verschillen in opvattingen en gewoonten van mensen
- kennismaken met gebruiken, leefgewoonten en feestdagen vanuit verschillende culturele achtergronden in de eigen omgeving

Levenscyclus van de mens

- ontdekken hoe mensen groeien en zich ontwikkelen via de belangrijkste stadia
- beseffen dat mensen geboren worden, zich kunnen voortplanten en zullen doodgaan

Samen leven en samenwerken

- omgaan met kinderen uit verschillende sociaal-culturele achtergronden
- rekening houden met anderen
- zich gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen
- bespreken van verschillende samenlevingsvormen en wat dit voor mensen betekent (wederzijdse afhankelijkheid en beïnvloeding)
- samenwerken

Afspraken en regels

- beseffen van het belang van leefregels en afspraken (op school, thuis en in de maatschappij)
- beseffen dat er mensen zijn aangewezen die de leiding hebben over groepen

Verkennen van en omgaan met: Je omgeving

De ruimte om je heen

- onderzoeken en ervaren dat je objecten in de ruimte vanuit verschillende standpunten kunt bekijken
- ruimtelijk denken; hanteren van eenvoudige plaatsbepalende begrippen (bijv. links/rechts, vóór/achter, boven/onder, naast, tussen en midden)
- de ruimte gebruiken, inrichten en beleven (bijv. bij spel)
- zorgdragen voor je eigen leefomgeving (klas, school, thuis)

De inrichting van de ruimte

De ruimte verkennen vanuit natuurlijk perspectief

- verkennen van verschijnselen die concreet voorkomen binnen de eigen omgeving vanuit natuurlijk perspectief (vegetatie)
- verschillen herkennen in landschappen in de eigen omgeving (natuurlandschap en cultuurlandschap)
- beseffen dat de mens invloed heeft op de natuurlijke omgeving

De ruimte verkennen vanuit sociaal perspectief

- verkennen van verschijnselen die concreet voorkomen binnen de eigen omgeving vanuit sociaal perspectief
- verkennen hoe de inrichting van je eigen huis is (met vertrekken, hun functie en voorzieningen)
- vergelijken van je eigen huis met andere gebouwen in de omgeving (het aanzicht van de straat/wijk)
- vergelijken van verschillende huizen en gebouwen zowel in je straat/wijk als wereldwijd (kenmerkende vormen, bouwmaterialen en functie in de tijd)
- herkennen van verschillende soorten vervoer met hun kenmerken
- herkennen van verschillen in landschappen en omgevingen die door mensen zijn ingericht
- ervaringen van verhuizen bespreken

De ruimte verkennen vanuit economisch perspectief

- verkennen van verschijnselen die concreet voorkomen binnen de eigen omgeving vanuit economisch perspectief
- kennismaken van beroepen en bezigheden van volwassenen uit de naaste omgeving en hun werklocatie

De ruimte verkennen vanuit cultureel perspectief

- verkennen van verschijnselen die concreet voorkomen binnen de eigen omgeving vanuit cultureel perspectief
- verkennen hoe mensen wonen, werken en leven in de straat of buurt

De ruimte verkennen vanuit politiek perspectief

- verkennen van verschijnselen die concreet voorkomen binnen de eigen omgeving vanuit politiek perspectief

De ruimte verkennen vanuit individueel perspectief

- verkennen van verschijnselen die concreet voorkomen binnen de eigen omgeving vanuit individueel perspectief

Bouw en processen van de aarde

- bekijken en onderzoeken van verschillende soorten grond
- delen van ervaringen met processen van de aarde (bijv. natuurrampen zoals overstroming, windhoos, aardbeving)
- bespreken van de elementen van de aarde (bijv. bergen, zeeën, vulkanen, woestijnen, grotten)

Het milieu

- bespreken en ervaren van elementen die positief bijdragen aan de zorg voor het milieu

Consument

- ontwikkelen van redzaam gedrag als consument
- verkennen van de rol van geld in onze samenleving
- delen van ervaringen als consument

Verkeersdeelnemer

- zich veilig gedragen op straat en als deelnemer aan het verkeer (lopend en fietsend)
- bespreken van verkeersgedrag

Kaartbeeld en kaartvaardigheden

- ontwikkelen van een eerste kaartbeeld ('mental map') door middel van een eenvoudige plattegrond
- kijken naar/praten over 'markante' herkenningspunten in de eigen buurt

Weer, klimaat en hemellichamen

- beseffen dat de aanwezigheid en positie van de zon dag en nacht en de seizoenen veroorzaken
- beleven van de aanwezigheid van maan en sterren 's nachts (heelal)
- ervaren en onderzoeken van weersverschijnselen en de relatie met de seizoenen (het regent, het waait, de zon schijnt)
- beseffen van de invloed van weer en seizoenen op de mens

Verkennen van en omgaan met: Planten en dieren

De natuur

- verwonderen en beseffen van de grote verscheidenheid aan planten, dieren en schimmels
- ervaren van de schoonheid en esthetische waarde van planten en dieren

Planten en dieren

- kennismaken van enkele veel voorkomende planten en dieren in de eigen omgeving met naam, enkele kenmerken en de leefomstandigheden
- waarnemen van de elementaire onderdelen van de plant en van het dier en de functie ervan

Groeien, bloeien en voortplanten

- waarnemen en onderzoeken van de elementaire fasen in groei en bloei (ontwikkeling) en voortplanting van plant en dier
- beseffen dat dieren en planten water, voedsel en een plek nodig hebben om te leven
- beseffen dat een levend wezen steeds voortkomt uit een ander levend wezen van dezelfde soort
- beseffen dat er dieren zijn die levend baren en dieren die eieren leggen en dat de geboorte wordt voorafgegaan door een periode van gedragen worden door de moeder of door de ontwikkeling in een ei
- ervaren dat bomen (en andere planten) veranderen met de seizoenen
- met zorg omgaan met planten en dieren

Verkennen van en omgaan met: Tijd

Het begrip 'tijd'

- herkennen en gebruiken van eenvoudige begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en hun onderlinge relaties
- beseffen van het cyclische karakter van de dagelijkse tijd en het lineaire karakter van historische tijd
- werken met eenvoudige kalenders
- delen van ervaringen met betrekking tot het begrip tijd

Een begin van historisch besef

- reconstrueren in chronologische volgorde van de eigen (korte) geschiedenis aan de hand van foto's en herinneringen
- aangeven van verschillen tussen dingen (voorwerpen) van vroeger en nu
- praten over jezelf, je ouders/gezin, opa en oma in relatie met het verleden
- aanleggen van een verzameling van oude en nieuwe dingen (bijv. foto's, speelgoed, keukengerei)
- waarnemingen doen aan historische bronnen (bijv. foto's en films, (gebruiks-) voorwerpen, kleding, oud speelgoed, historische gebouwen)
- vergelijken van historische bronnen met de situatie nu (continuïteit en verandering)
- kijken naar en praten over verschillen in huizen (naar bouw, indeling en functie in de tijd)
- luisteren naar en praten over verhalen van oudere mensen over dingen en gebeurtenissen van vroeger

Verkennen van en omgaan met: Verschijnselen uit natuur en techniek

Verschijnselen uit natuur en techniek

- verkennen en benoemen van dingen en verschijnselen in de natuur met karakteristieke eigenschappen als resultaat van: ik zie, ik hoor, ik voel, ik ruik, ik proef
- kennismaken van en eerste ervaring opdoen met verschijnselen die te maken hebben met energie en beweging:
- verschillende lichtbronnen - onderscheiden van licht en donker
- verschillende geluidsbronnen - onderscheiden van geluiden in volume en toonhoogte
- verschillende warmtebronnen - ervaren dat iets warm of koud is afhankelijk van een situatie
- verschillende krachtbronnen - ervaren/beseffen van de kracht van water in drijven en zinken en stromen
- ervaren dat (delen van) voorwerpen wel of niet magnetisch kunnen zijn
- beseffen van het gevaar van elektriciteit
- rapporteren over opgedane ervaringen (in de vorm van een tekening of anderszins)
- zien van samenhang tussen direct waarneembare eigenschappen

Verkennen van en omgaan met: Materialen, voorwerpen, constructies en gereedschap

Materialen, voorwerpen, constructies en gereedschap

- onderzoeken en ontdekken van eigenschappen, veranderingen, processen, vormen en functies van materiaal, stoffen en voorwerpen
- ontdekken van relaties tussen de werking, de vorm en het materiaalgebruik bij bekende producten
- van voorwerpen aangeven waarvan het is gemaakt (bijv. metaal, steen, glas, plastic, hout, papier, textiel)
- toepassen van eenvoudige constructieprincipes als stapelen, in elkaar passen en in-verband-leggen voor een stabiele en stevige constructie
- toepassen van eenvoudige verbindingen met lijm, knoop, spijkers, schroeven, bouten en moeren
- ontwerpen en uitvoeren van een eenvoudige technische oplossing bij een vraag of probleem
- ordenen van materialen en voorwerpen op één direct waarneembare eigenschap en een opklimmende reeks maken door vergelijking op één eigenschap
- onderzoeken en ervaren van de werking van een touw met opwindas (hijskraan) en een scharnier als bewegings- en overbrengingsprincipes

Veilig en verantwoord handelen

- met zorg en verstand omgaan met voorwerpen, materialen en gereedschappen (en gevaren zien)
- hygiënisch, veilig en zorgzaam werken
- aanhouden van een goede werkvolgorde bij het uitvoeren van eenvoudige opdrachten